

GEÇİCİ MÜHLET KARARI ALAN ŞİRKET SAYISI 982'YE ÇIKTI

Konkordato adli tatil dinlemedi!

Ağırlaşan finansman koşulları ve ekonomideki yavaşlamayla birlikte borçlarını çevirmekte zorlanan şirketlerin konkordato talepleri hızlanarak devam ediyor. Adli tatil dönemi olmasına rağmen, geçen ağustos ayında 194 şirket için daha konkordato geçici mühlet kararı verildi. Böylece yılın 8 ayında konkordato ilan eden şirket sayısı 982'ye yükseldi. Bin 400'e yakın geçici mühlet kararıyla 2018 ve 2019 yıllarında zirve yapan konkordato sayısının, mevcut seyrin devamı halinde bu yıl tüm zamanların rekor düzeyine çıkabileceği belirtiliyor. **MERVE YİĞİTCAN/03**

"Suistimal eden de var"

Haklı gerekçelerle konkordato başvurularının yanında suistimal iddiaları da artıyor. İddialara göre, bazı şirketler, yüklü kredi aldıktan sonra bu yola başvuruyor. "Daha kolay" konkordato kararı almak için, kimi organizasyonlar kurulduğu ve şirket adreslerinin başka illere taşındığı da dile getirilen iddialar arasında.

Konkordatolar adli tatilde de tavan yaptı

Ağustos ayındaki adli tatil de, konkordatolara es verdirtmedi. Geçen ay 194 şirket için daha konkordato geçici mühlet kararı verildi. Böylece yılın 8 ayında konkordato alan şirket sayısı 982'ye yükseldi. İSO Başkanı Erdal Bahçivan ise bir kez daha uyardı: Konkordatoların bir kısmının gelecek aylarda iflaslara dönüşmesi ve zincirleme etkileri ekonominin geneline yayılması ağır bedellerle sonuçlanabilir...

MERVE YİĞİTÇAN / İSTANBUL

İşletme sermayesi eriyen, finansman maliyetleri nedeniyle borçlarını döndüremeyen reel sektörde, konkordatolar hız kesmeden sürüyor. Konkordatotakip.com sitesinin Basın İlan Kurumu'ndan EKONOMİ için derlediği verilere göre, Ağustos ayında mahkemeler 194 dosya için konkordato geçici mühlet kararı verirken, yılın 8 ayında bu sayı 982'ye yükseldi. Konkordatoların önünün açıldığı ve adeta patlama yaşandığı 2018 ve 2019 yıllarında sırasıyla 1384 ve 1387 konkordato kararı alındığı dikkate alınrsa, 2024'ün sonuna gelindiğinde 'istenmeyen bir rekora' imza atılabilir. Öte yandan adli tatilin olduğu ağustosta son yılların aylık bazda en yüksek konkordato verisine ulaşılması, yılın son 4 ayına ilişkin endişeleri de artırıyor. Verilerden hareketle, ocak-ağustos döneminde konkordato kesin mühlet kararı verilen dosya sayısı 361 olurken, 358 dosya için de konkordatonun reddi kararı verildi; iflas sayısı ise 8 ayda 58'e yükseldi.

Sektörlerin kırılabilirliği artıyor

Yılın 8 ayında en fazla konkordato geçici mühlet kararı

64 ile inşaat sektöründe görüldürken, bu sektörü 58 dosya ile tekstilde izledi.

Mobilya ile tıbbi ekipman ve medikal ürünler sektörü de 25'er geçici mühlet kararı ile riski artan sektörler arasında. Öte yandan otomotiv yan sanayinde faaliyet gösteren firmaların da aralarında bulunduğu metal ürün imalatı sektöründe de sayılar artıyor. Mayıs ayında TOGG'un gövde üretim hattının robotik sistemlerini kuran ROBO'un konkordatosundan sonra geçen ay da TOGG'a elektronik kart desteği sağlayan Arte Elektronik için konkordato geçici mühlet kararı verildi. Alkan Elektronik, Gökyol İnşaat ile borsada işlem gören Mega Polietilen'in başvuruları da yaz döneminde dikkat çeken konkordatolar arasında yer alıyor.

İddialar oldukça vahim

2021 yılının son çeyreğinde baş gösteren finansmana erişim sorunları ve giderek eriyen işletme sermayesi, banka kredileri ve çeklerle işlerini döndürmeyi alışkanlık edinen firmaların sürdürülebilirliğini zedelemiş, hem içeride hem de dışarıda düşen talep de zor durumdaki bu firmalara büyük darbe indirmiş-

ti. Bu nedenle son dönemde yaşanan konkordato fırtınası bir nevi malumun ilanı... Ancak mevcut durumda bazı firmaların konkordato yoluyla suiistimallerinin arttığı da gelen duyurular arasında. Öyle ki TOBB ve TOBB'a bağlı ticaret ve sanayi odalarında alarm seviyesinin yükseltildiği öğrenildi. İddialara göre, bazı firmalar durumu fırsat bilecek borçlarına karşı kendini koruma altına almak için konkordato başvurusunda bulunuyor. Hatta işyerinin bulunduğu ilde konkordato alamayan bazı firmalar işyeri adresini taşıyarak farklı illerden konkordato alıyor. En vahim iddia ise bazı mahkemelerde bu kararların çok rahat alındığı şeklinde. Yanı sıra bazı avukatlık ofislerinin de riskli sektörlerin önemli temsilcilerine ulaşarak, zordaki firmaları konkordatoya ikna edip kendi ofislerine yönlendirmeleri halinde onlara da komisyon teklif ettiği gelen bilgiler arasında.

Adalet Bakanlığı'nın konkordatolara yönelik bir çalışma üzerinde olduğu süredir biliniyor, ancak her geçen gün artan konkordatolar ve suiistimal şikayetleri piyasadaki endişeyi tırmandırıyor.

■ Bahçivan: Ekonominin geneline yayılması ağır bedellerle sonuçlanabilir

İstanbul Sanayi Odası'nın (İSO) ağustos ayı meclis toplantısında da gündem başlıklarından biri konkordatolar oldu. İSO Başkanı Erdal Bahçivan, ekonomide ve ticarete yavaşlamanın etkisiyle son günlerde artan konkordato başvurularını endişeye takip etiklerini söyleyerek, "Gün geçiyor ki farklı farklı sektörlerden yeni konkordato haberlerini almıyoruz. Piyasadaki nakit sıkışıklık artarak devam ederken, konkordatoların bir kısmının gelecek aylarda iflaslara dönüşmesi ve zincirleme etkileri ekonominin geneline yayılması ağır bedellerle sonuçlanabilecektir. Bu konuda tehlike sinyallerini almaya başladığımız ilk günlerden bu yana söyledığımız suydur: Konkordatonun sadece finans ve kamu kurumları için geçerli olmasını, ama ticari alacakların konkordatoda kapsam dışında kalmasını

şiddetle öneriyoruz. Aksi takdirde yaşatılmı diye konkordato imkânı vermiş olduğumuz firmaların birbirine bağlı yüzlerce ticari alacaklarını da çok zor durumda bırakmış oluruz. Çünkü bir şirketi kurtaralım derken, daha da çaresiz duruma düşecek onlarca şirket geçmeye yüzleşebiliriz. Onun için bir an evvel yasal düzenlemenin yapıp bu gerçekten hareketle, bu tatsız uygulamadan da geri dönüşün mutlaka olmasını beklemekteyiz" ifadelerini kullandı.

■ 7 ayda 15 bine yakın şirket kepenk indirdi

Konkordatolar gibi kapanan şirket sayılarında da tablo çok iç açıcı değil. TOBB tarafından açıklanan Kurulan ve Kapanan Şirket İstatistikleri'ne göre, yılın 7 ayında kapanan şirket sayısı yüzde 28,3 artarak 14 bin 828'e ulaştı. Ocak-temmuz döneminde açılan şirket sayısı ise yüzde 14,5 azaldı. Söz konusu dönemde açılan her 4 şirkete karşın 1 şirket kepenk indirdi. Yılın 7 ayında tasfiye kararı alan şirket sayısı da bir önceki yılın aynı ayma göre yüzde 3,8 artarak 15 bin 77'ye ulaştı.

■ Karşılıksız çek tutarı yüzde 247 arttı

Piyasada ödeme zincirinde artan kırılabilirlik karşılıksız çek verilerine de yansdı. TBB Risk Merkezi verilerine göre, ocak-temmuz döneminde bankalara ibraz edilen çek tutarı yüzde 82 artarak 4 trilyon 205 milyar TL olurken, bankalara ibraz edilen çek tutarı da yüzde 2 arttı. Karşılıksız işlemi yapılan çek tutarı ise bu dönemde yüzde 247 artarak 90 milyar TL 'ye ulaştı. 'Arkasız yazılan çek' adedindeki artış da ilgili dönemde yüzde 80 oldu.

44 / Z RAPORU

KA-
PAK

SÜRDÜRÜLEBİLİR BÜYÜMENİN ANAHTARI

AR-GE

KÜRESEL REKABETİN EN GÜÇLÜ ARAÇLARINDAN BİRİ OLAN AR-GE, SÜRDÜRÜLEBİLİR BÜYÜMENİN İTİCİ GÜCÜ OLARAK EKONOMİYİ DÖNÜŞTÜRÜYOR. TÜRKİYE, AR-GE HARCAMALARINI GSYH'NİN YÜZDE1,32'SİNE ÇIKARARAK YÜKSEK TEKNOLOJİ ÜRETİMİNDE DÜNYA SIRALAMASINDA HIZLA YÜKSELİRKEN, HIT-30 PROGRAMI İLE 2030'A KADAR 30 MİLYAR DOLARLIK YATIRIM HEDEFİYLE KÜRESEL İNOVASYON LİDERLERİNDEN BİRİ OLMAYI AMAÇLIYOR.

FATMA NÜR DİNÇ

46 / Z RAPORU

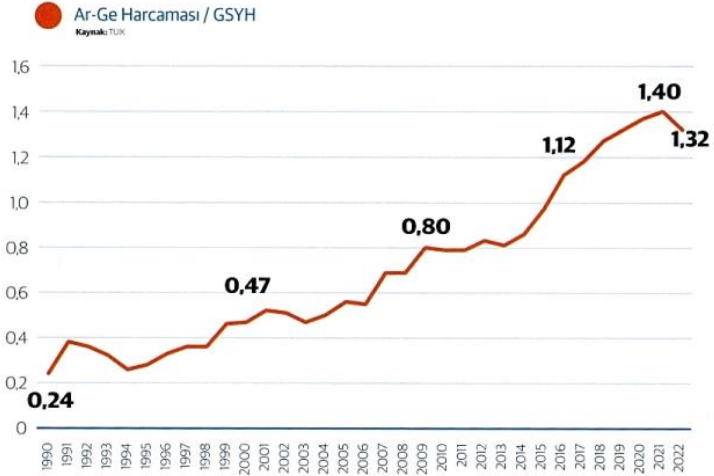
KA-PAK

Ar-Ge ve teknolojik yenilikler, uzun vadeli sürdürülebilir büyümenin temel taşları olarak kabul ediliyor. Ülkelerin Ar-Ge'ye ayırdığı kaynaklar arttıkça, ekonomik büyümenin de paralel olarak yükseldiği gözlemleniyor. Bu nedenle, küresel rekabette güçlü bir konum elde etmek isteyen ülkeler, Ar-Ge yatırımlarını hızlandırıyor. Günümüzün rekabetçi iş dünyasında ekonominin itici gücü haline gelen Ar-Ge faaliyetleri, rekabet avantajı sağlamanın yanı sıra yabancı sermayeyi çekme, verimlilik artışı sağlama ve teknolojik bağımlılığı azaltma gibi birçok olumlu etkiye sahip. Yapılan çalışmalar, Ar-Ge harcamalarındaki yüzde 1'lik bir artışın, yüksek teknoloji ürün ihracatını yüzde 6,5, bilgi ve iletişim teknolojileri ihracatını yüzde 0,6, genel ekonomik büyümeyi ise yüzde 0,43 oranında artırdığını ortaya koyuyor.

Ar-Ge alanında kamusal desteklerin artırılması özel şirketlerin de Ar-Ge faaliyetlerine yönelmesini teşvik ediyor. Bu nedenle birçok gelişmiş ülke, Ar-Ge harcamalarının GSYH içindeki payını artırmak için yoğun çaba sarf ediyor.

AR-GE OLMADAN SÜRDÜRÜLEBİLİR BÜYÜME MÜMKÜN MÜ?

Ar-Ge faaliyetleri, ekonomide yenilik yaratma amacıyla gerçekleştirildiğinde, sürdürülebilir ekonomik büyümenin sağlanmasında, istihdam yaratmada, rekabet edilebilirlikte ve verimlilik artışında önemli bir rol oynuyor. Uluslararası rekabette üstünlük sağlamak ve verimlilik kazançları elde etmek için Ar-Ge harcamaları kritik bir öneme sahip. Bu durumda Ar-Ge çalışmalarına gereken önemi vermeyen ülkelerin, sürdürülebilir ekonomik büyümeyi gerçekleştiremeleri neredeyse imkânsız hale geliyor. Ar-Ge harcamalarına yapılan yatırımlar, güvenli teknoloji potansiyelinin, dolayısıyla yenilikçiliğin ve ekonomik büyümenin anahtar stratejileri olarak değerlendiriliyor. Rekabet edilebilirliğin, verimliliği artırarak kalkınmanın

ve sürdürülebilir ekonomik refahın sağlanabilmesi, yenilikçi ve katma değeri yüksek ürünlerin üretilmesine ve buna bağlı olarak dışa bağımlılığın azaltılmasına, ülkelerin Ar-Ge'ye yaptıkları yatırımlar ile ölçülebilir. Ar-Ge harcamalarının artması ihracatı tetiklerken, ihracatın artması da dış ticaret açığının azalmasına ve ekonominin büyümesine katkı sağlıyor. Ülkelerin milli gelirlerini artırmalarının en sağlam yollarından biri de Ar-Ge yatırımlarını artırmaktan geçiyor. Ar-Ge, sadece ekonomik büyümeyi desteklemekle kalmıyor, aynı zamanda uzun vadeli sürdürülebilir kalkınmayı da mümkün kılıyor.

ULUSLARARASI REKABETTE ÜSTÜNLÜK SAĞLAMAK VE VERİMLİLİK KAZANÇLARI ELDE ETMEK İÇİN AR-GE HARCAMALARI KRİTİK BİR ÖNEME SAHİP.

AR-GE HARCAMALARINDA İSTİKRARLI ARTIŞ

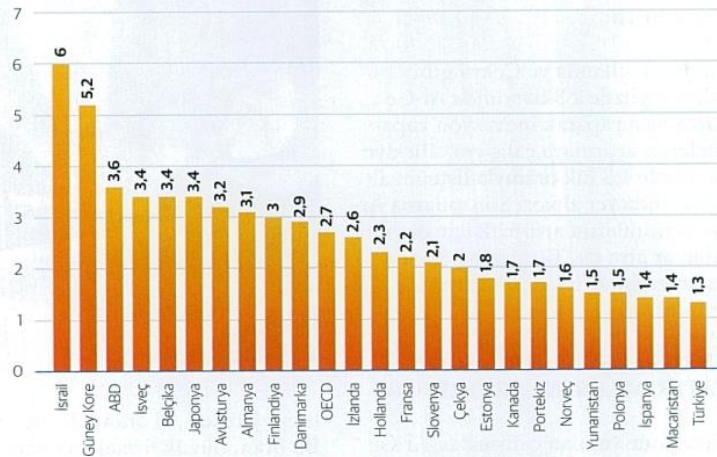
Türkiye'de, 10 binin üzerinde teknoloji şirketine ev sahipliği yapan 102 teknopark, bin 312 Ar-Ge ve 334 tasarım merkezi bulunuyor ve bu merkezlerde toplam 272 bin Ar-Ge personeli istihdam ediliyor. Bu veriler, Türkiye'de güçlü bir Ar-Ge ekosistemi kurulduğunu gösteriyor. Bu sayıların önümüzdeki yıllarda da hızla artması bekleniyor. Bu yapılar, Türkiye'nin teknoloji ekosisteminin çekirdeğini oluşturuyor ve sanayi üretiminde ileri teknoloji sektörlerinin öne çıkmasını sağlıyor.

Türkiye'deki Ar-Ge yatırımları, son yıllarda önemli bir gelişim gösterdi. Bu gelişim, hem devlet destekleri hem de özel sektör yatırımlarıyla şekillendi. 2000'lerin başında Türkiye'nin Ar-Ge yatırımları büyük ölçüde devlet destekli projelerle sınırlıydı ve Ar-Ge harcamaları, toplam GSYH'nin düşük bir yüzdesini oluşturuyordu. 2010'lu yıllardan itibaren Türkiye, Ar-Ge yatırımlarını artırmak için çeşitli stratejiler geliştirdi. 2011 yılında Ar-Ge harcamalarının GSYH'ye oranı yüzde 0,8 civarındaydı. Bu dönemde TÜBİTAK ve KOSGEB destekleri, teknoloji geliştirme bölgeleri ve üniversite-sanayi işbirlikleri önemli rol oynadı.

2022'ye gelindiğinde, Türkiye'nin Ar-Ge harcamaları GSYH'nin yüzde 1,32'sine yükseldi. Devlet destekleri, vergi teşvikleri ve stratejik planlamalarla Ar-Ge yatırımları teşvik edildi. Özel sektörün Ar-Ge yatırımları da bu süreçte arttı ve 2022'de Ar-Ge harcamaları 198 milyar TL'yi aştı. 1990'lardan bu yana artan Ar-Ge harcamaları, Türkiye'nin küresel rekabette daha güçlü bir konuma gelme çabalarını yansıtıyor. 2023'te Türkiye'nin Ar-Ge harcamalarının GSYH içindeki payının daha da artması hedefleniyor. Bu süreçte devlet destekleri ve uluslararası işbirlikleri de önemli bir rol oynuyor.

OECD verilerine göre, ülkelerin Ar-Ge harcamalarının GSYH içindeki

Ar-Ge Harcamalarının GSYH İçindeki Payı- 2022 (%)
Kaynak: OECD

payları, inovasyon ve teknolojiye rekabet güçlerini ortaya koyuyor. İsrail, yüzde 6 ile listenin en tepesinde yer alırken, Güney Kore yüzde 5,2 ile onu takip ediyor. ABD, yüzde 3,6'lık Ar-Ge harcamasıyla ilk üçte yer alırken, İsveç, Belçika ve Japonya yüzde 3,4'lük oranlarla öne çıkıyor. Bu ülkeler, yüksek Ar-Ge yatırımları sayesinde teknoloji ve yenilikçilikte dünya liderleri arasında bulunuyor. Almanya, Avusturya, Finlandiya ve Danimarka gibi Avrupa'nın güçlü ekonomileri, Ar-Ge'ye GSYH'lerinin yüzde 3'üne yakın bir pay ayırarak, sanayi ve mühendislik gibi alanlarda rekabet güçlerini koruyorlar. OECD ülkelerinin ortalaması ise yüzde 2,7

**YÜKSEK
TEKNOLOJİLİ
ÜRÜNLERİN İMALAT
SANAYİ İHRACATI
İÇİNDEKİ PAYI**

2023 HAZİRAN

3.1

YÜZDE

2024 HAZİRAN

4.1

YÜZDE

DEĞİŞİM

19.2 ARTTI

YÜZDE

48 / Z RAPORU

KA-PAK

seviyesinde, bu da gelişmiş ekonomilerin Ar-Ge'ye ne kadar önem verdiğini gösteriyor.

Fransa, Hollanda ve Çekya gibi ülkeler, yüzde 2-3 bandında Ar-Ge harcaması yaparak inovasyon kapasitelerini artırmaya çalışıyor. Türkiye ise yüzde 1,3'lük oranıyla listenin alt sıralarında yer alıyor. Son yıllarda Ar-Ge yatırımlarını artırmak için önemli adımlar atsa da, Türkiye bu alanda halen gelişmiş ülkelerin gerisinde bulunuyor.

VERGİ TEŞVİKLERİ AR-GE YATIRIMLARINI ARTIRIYOR

Türkiye'de yapılan çalışmalar, Ar-Ge yatırımlarındaki yüzde 1'lik bir artışın milli geliri yüzde 1,08 oranında artırdığını gösteriyor. Ancak, Ar-Ge ve yeniliğe ayrılan kaynaklardaki artışa rağmen, bu harcamaların GSYH içindeki payı henüz istenilen seviyeye ulaşabilmiş değil. Çalışmalar, Ar-Ge yatırımlarını artırıcı politikaların hayata geçirilmesi gerektiğini vurguluyor. Bu politikalar arasında, Ar-Ge yatırımlarına yönelik vergi teşviklerinin önemli bir rol oynayabileceği belirtiliyor.

Büyük firmalara yönelik vergi teşviklerinde yapılan yüzde 1'lik artış, Türkiye'deki firmaların Ar-Ge yatırım-

larını yüzde 1,18 oranında artırıyor. Bu oran, büyük firmalara yönelik küresel ortalamanın (yüzde 0,17) oldukça üzerinde yer alıyor. Bu durum, Türkiye'nin Ar-Ge teknolojisini henüz tamamlamadığını, dolayısıyla verilecek yeni teşviklerin Ar-Ge harcamalarını ve teknolojik gelişmeleri daha da artırabileceğini gösteriyor.

Fikri mülkiyet haklarının korunması, buluşların başka firmalar tarafından taklit edilmesinin önünde kalkan görevi görüyor. Buluşların farklı işletmeler tarafından taklit edilmesi, buluşu gerçekleştiren firmanın karlılığını olumsuz etkileyebiliyor ve firmaların Ar-Ge faaliyetlerini olumsuz etkileyebiliyor.

AR-GE
HARCAMALARININ
GSYH İÇİNDEKİ
PAYI (2022)

1.32

YÜZDE

**BÜYÜK
FİRMALARA
YÖNELİK VERGİ
TEŞVİKLERİNDE
YAPILAN YÜZDE
1'LİK ARTIŞ,
TÜRKİYE'DEKİ
FİRMALARIN AR-
GE YATIRIMLARINI
YÜZDE 1,18
ORANINDA
ARTIRIYOR.**

YÜKSEK TEKNOLOJİYE GEÇİŞ MÜCADELESİ

Marmara Üniversitesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Burak Arzova, Türkiye'nin ihracat ürünlerinde düşük teknolojiye geçişte zorluklar yaşadığını belirtiyor. Arzova, bu sorunun temelinde, firmaların Ar-Ge yatırımlarını yalnızca kısa vadeli kârlılık odaklı stratejilerle sınırlı tutmalarının yattığını vurguluyor. Geçmişte birçok şirketin Ar-Ge yatırımlarını, yalnızca sembolik bir oda oluşturmakla sınırlı gördüğünü, bu nedenle de gerçek anlamda yenilikçi ürün ve teknolojilerin geliştirilmediğini ifade ediyor. Ancak, günümüzde Türkiye'nin küresel rekabette öne geçebilmesi için bu anlayışın değişmesi gerektiğini belirtiyor.

Son yıllarda ihracatta katma değeri artırma stratejisi izleyen Türkiye, gelecekte olarak tekstil, gıda ve otomotiv gibi sektörlerde yoğunlaşan ihracatını, teknoloji yoğun ürünlere yönelme hedefi doğrultusunda şekillendiriyor. Elektronik, savunma sanayi, makine ve kimya gibi sektörlerde katma değerli ürünlerin üretimi ve ihracatı artıyor. Türkiye, bu alanlarda yerli üretim kapasitesini ve inovasyon yeteneğini geliştirerek küresel değer zincirinde daha üst sıralara yerleşmeyi hedefliyor.

Son 20 yılda Ar-Ge ve inovasyon faaliyetlerinde önemli ilerleme kaydeden Türkiye, Küresel İnovasyon Endeksi'nde 2010'da 67., 2020'de 51. ve 2023'te ise 39. sırada yer aldı. Türkiye'yi Hindistan, Polonya ve Yunanistan takip etti. Türkiye'nin bu istikrarlı yükselişi, küresel inovasyon güç merkezi olma vizyonunu güçlendiriyor.

TÜRKİYE'NİN YÜKSEK TEKNOLOJİ HAMLESİ 'HIT-30'

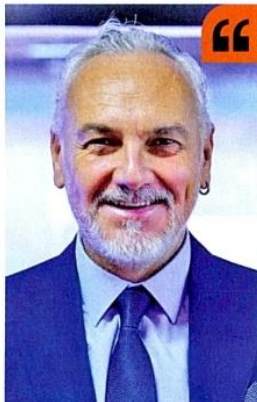
Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından sunulan 'HIT-30 Yüksek Teknoloji Teşvik Programı' Türkiye'nin Ar-Ge kapasitesini ve yüksek

TÜRKİYE'NİN
2023 KÜRESEL
İNOVASYON
ENDEKSİ
SIRALAMASI

39

PROF. DR. BURAK ARZOVA

MARMARA ÜNİVERSİTESİ
ÖĞRETİM ÜYESİ

AR-GE YATIRIMLARININ SÜREKLİ BÜYÜMEYE KATKISI DİSİPLİN GEREKTİRİYOR

AR-GE YATIRIMLARI BİR DİSİPLİN GEREKTİRDİĞİ, PLANLAMAYA DAYANDIĞI VE GETİRİSİ UZUN ZAMANLI OLDUĞU İÇİN HEM BÜYÜMEYE HEM DE KALKINMAYA ETKİ YAPIYOR. DİSİPLİNLİ BİR ŞEKİLDE KAYNAK AKTARIMI GEREKTİRDİĞİ İÇİN BÜYÜMEYE OLAN KATKISI SADECE BELİRLİ BİR DÖNEMLE SINIRLI KALMIYOR. YILLARA SARI İNŞAAT İŞLERİ GİBİ SÜREKLİLİK SÖZ KONUSU. O NEDENLE BÜYÜMEYE OLAN KATKISI ÇOK NET. ELBETTE BÜYÜME VE KALKINMA AYNI ŞEYLER DEĞİL. KALKINMA, ÜRETİMİN VE KİŞİ BAŞINA DÜŞEN MİLLİ GELİRDEKİ ARTIŞLA BİRLİKTE TOPLUMUN EKONOMİK YAPISININ, ALIM GÜCÜNÜN YÜKSELMESİ, SOSYO KÜLTÜREL YAPININ DA BU ARTIŞA UYUM GÖSTEREREK GELİŞMESİ OLARAK TANIMLANABİLİR. AR-GE FAALİYETLERİ İLE ELDE EDİLECEK YENİ ÜRÜNLER, FARKLI YÖNTEMLER, VERİMLİLİK ARTIŞINA SEBEBİYET VEREBİLECEĞİ GİBİ KİŞİLERİN DOĞRUDAN REFAHINA DOKUNACAK İŞLERİN VE ÜRÜNLERİN DE ORTAYA ÇIKMASINA OLANAK TANIR. O NEDENLE KALKINMAYA DA ETKİSİ OLDUĞU ŞÜPHE SİZ. KALKINMAYI BAŞARABİLMİŞ BÜTÜN ÜLKELERDE AR-GE YATIRIMLARININ HALEN DEVAM ETTİĞİ, BUNA PEK ÇOK ÜLKEDEN DAHA FAZLA ÖNEM VERİLDİĞİ KOLAYLIKLA GÖRÜLÜR.

50 / Z RAPORU

KA-PAK

teknoloji alanındaki rekabet gücünü artırmayı hedefleyen büyük bir adım olarak öne çıkıyor. Bu program, Türkiye'yi küresel arenada daha güçlü bir konuma taşımak amacıyla yüksek teknoloji üretimini ve ihracatını artırmayı amaçlıyor. Türkiye'nin daha fazla katma değer üreten ürünlerle küresel pazarda rekabet gücünü artırmasını hedefleyen bu strateji, Aynı zamanda, sanayi yapısını daha nitelikli iş gücüyle destekleyerek, yüksek teknoloji ürünlerine odaklanmayı teşvik ediyor. Ar-Ge faaliyetlerinin ticarileştirilmesi ve teknolojiye dönüştürülmesiyle, Türkiye'nin teknoloji üretim kapasitesini güçlendirmeyi hedefleyen program, ülkenin küresel pazarda rekabet gücünü artırmak için yüksek teknoloji ve inovasyon odaklı bir sanayi yapısını teşvik ediyor. Bu doğrultuda, Türkiye'nin dünya ekonomisinde daha etkin bir oyuncu haline gelmesi amaçlanıyor. HIT-30 Programı, Türkiye'nin uzun vadeli ekonomik büyüme ve sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşması için kritik bir adım olarak değerlendiriliyor.

2030 yılına kadar yüksek teknoloji üretiminde küresel bir merkez olmayı hedefleyen Türkiye, HIT-30 Programı ile yarı iletkenler, mobilite, yeşil enerji, ileri imalat, sağlıklı yaşam, dijital teknolojiler, haberleşme ve uzay gibi alanlarda önemli yatırımlara odaklanıyor. Program kapsamında yapılacak yüksek teknoloji yatırımlarına 2030

yılına kadar toplam 30 milyar dolar destek sağlanması planlanıyor. Program, 2028 yılına kadar yüksek teknoloji ihracatını 9,1 milyar dolarından 19,5 milyar dolara çıkarmayı ve yüksek ile orta-yüksek teknoloji sektörlerinin imalat sanayi ihracatındaki payını yüzde 40,3'ten 49,5'e yükseltmeyi hedefliyor. HIT-30 Programı ile 2030 yılına kadar Türkiye'de elektrikli araçlar, batarya, güneş hücreleri, rüzgar türbinleri, çip üretimi ve Ar-Ge alanlarında yeni projelerin hayata geçirilmesi amaçlanıyor. Ayrıca, sağlıklı yaşam teknolojileri ve hiper ölçekli veri merkezi yatırımları gibi yüksek teknoloji alanlarında da önemli gelişmeler hedefleniyor.

2030 YILINA KADAR YÜKSEK TEKNOLOJİ ÜRETİMİNDE KÜRESEL BİR MERKEZ OLMA YI HEDEFLEYEN TÜRKİYE, HIT-30 PROGRAMI İLE YARI İLETKENLER, MOBİLİTE, YEŞİL ENERJİ, İLERİ İMALAT, SAĞLIKLI YAŞAM, DİJİTAL TEKNOLOJİLER, HABERLEŞME VE UZAY GİBİ ALANLARDA ÖNEMLİ YATIRIMLARA ODAKLANIYOR.

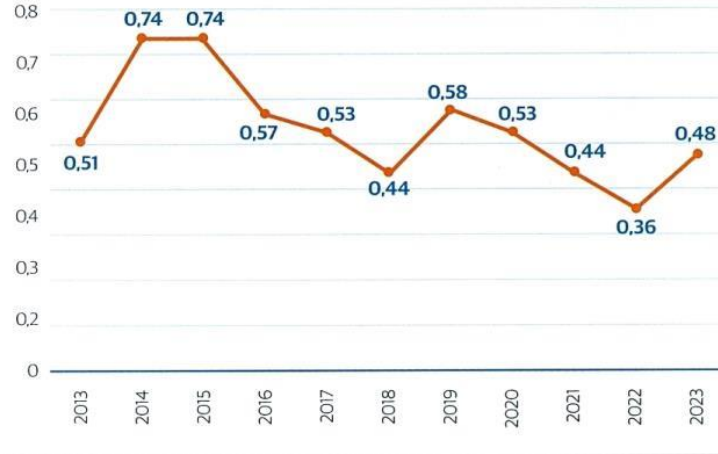
İSO 500'DE AR-GE HARCAMALARI DALGALI SEYİR İZLİYOR

İstanbul Sanayi Odası'nın (İSO) verilerine göre, Türkiye'nin 500 büyük **sanayi** kuruluşunun Ar-Ge harcamaları 2023 yılında yüzde 87,5 artarak 30,6 milyar TL'ye yükseldi. 2022'de 16,3 milyar TL olan Ar-Ge harcamaları, 2023'te yüzde 0,48 ile son üç yılın en yüksek seviyesine ulaştı. Ancak, son on yıla bakıldığında, Ar-Ge harcamalarının oranı dalgalı bir seyir izledi. 2013'te yüzde 0,51 olan bu oran, 2015'te yüzde 0,74 ile zirve yaptı fakat sonraki yıllarda düşüş gösterdi. 2022'de yüzde 0,36 ile en düşük seviyeye gerileyen oran, 2023'te yeniden artış göstererek yüzde 0,48'e çıktı.

Ar-Ge harcamalarındaki bu dalgalanmalar, **sanayi** kuruluşlarının Ar-Ge'ye ayırdıkları kaynakların ve ilgilerinin zamanla değişkenlik gösterdiğini ortaya koyuyor. Kârlılığın artmasına rağmen, birçok şirket Ar-Ge yatırımlarını uzun vadeli getiriler yerine kısa vadeli kârlılığa öncelik vererek azalttı. Bu durum, Türkiye'nin **sanayi** sektöründe Ar-Ge'ye daha fazla odaklanması gerektiğini gösteriyor.

Türkiye'deki firmaların maddi durumunu değerlendiren Arzova, "Türkiye'de firmalar fakir fakat sahip-

İSO 500 AR-GE Harcamalarının Oranı (%)
Kaynak: İSO

leri zengin. Bu durumda firmaların bütçeleri, Ar-Ge departmanlarında istihdam edilecek yüksek nitelikli personelin maaş beklentilerini karşılamaktan oldukça uzak" dedi. Düşük teknoloji ürünlerinin daha çok kas gücüne dayanırken, yüksek teknolojiye geçiş aşamasında asıl ihtiyaç duyulan şeyin bilgi olduğunu belirten Arzova, bu nedenle firmaların yüksek teknolojiye geçişlerinin bazen tek başlarına yapabilecekleri bir husus olmaktan çıktığını söyledi. Bu konuda bütünlük bir devlet politikasının gerekliliğine dikkat çeken Arzova,

KÂRLILIĞIN ARTMASINA RAĞMEN, BİRÇOK ŞİRKET AR-GE YATIRIMLARINI UZUN VADELİ GETİRİLER YERİNE KISA VADELİ KÂRLILIĞA ÖNCELİK VEREREK AZALTTI. BU DURUM, TÜRKİYE'NİN SANAYİ SEKTÖRÜNDE AR-GE'YE DAHA FAZLA ODAKLANMASI GEREKTİĞİNİ GÖSTERİYOR.

PROF. DR. İBRAHİM GÜRAN YUMUŞAK

İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİV.
İŞLETME VE YÖNETİM BİL. FAK. DEKANI

GÜNÜMÜZÜN EN GELİŞMİŞ TOPLUMLARI 'BİLGİ TOPLUMU' OLARAK ADLANDIRILMAKTA VE ONLARIN EKONOMİK ANLAYIŞI 'BİLGİ TEMELLİ EKONOMİLER' OLARAK İSİMLENDİRİLİYOR. BİLGİ EKONOMİSİ, BİLGİNİN ÜRETİLMESİ, KULLANILMASI, YAYILMASI VE GELİŞTİRİLMESİYLE İLGİLİ DÖRT TEMEL SÜTUN ÜZERİNE OTURUYOR. ÜLKELERİN EKONOMİK GELİŞİMLERİNDE, SAHİP OLUNAN BİLGİNİN NİCELİĞİ VE NİTELİĞİ ÖNEMLİ BİR YER TUTUYOR. BİLGİ TOPLUMUNUN EKONOMİK, SOSYAL VE KURUMSAL YAPISI, **SANAYİ** TOPLUMUNDAN FARKLIDIR VE BU YAPI, İNSAN HAKLARINA DAYALI BİR BEŞERİ KALKINMA SÜRECİNE BAĞLIDIR. BEŞERİ SERMAYE, EĞİTİLMİŞ VE BECERİKLİ NÜFUS İLE TANIMLANIR VE BU SERMAYE, EKONOMİK BÜYÜME VE GELİR DAĞILIMI ÜZERİNDE ETKİLİDİR. BİLGİ STOKUNDAN BESLENEBİLEN VE AR-GE FAALİYETLERİNİ KAPSAYAN YENİLİK SİSTEMİ, BİLGİ EKONOMİSİNİN TEKNİK VE KURUMSAL ALTYAPISINI OLUŞTURUR. SONUÇ OLARAK, SÜRDÜRÜLEBİLİR REFAH ARTIŞI İÇİN EN ÖNEMLİ FAKTÖR BİLGİYİ ÜRETEBİLİR VE KULLANAN İNSAN, YANI BEŞERİ SERMAYEDİR.

SÜRDÜRÜLEBİLİR REFAH ARTIŞI İÇİN EN ÖNEMLİ FAKTÖR, BEŞERİ SERMAYE

**HIT-30 GİBİ
PROGRAMLARLA
TÜRKİYE, BU
ALANDAKİ AÇIĞINI
KAPATMAYA
VE KÜRESEL
REKABETTE ÜST
SIRALARDA
YER ALMAYA
ÇALIŞIYOR.**

“Eğitim sisteminin bu geçişe göre planlanması, üniversitelerin bu geçişe göre müfredatlarını yenilemeleri, bazı alanlarda kontenjan azaltılması, ancak bazı alanlarda kontenjan artışı gibi dinamik olmak gerekiyor” şeklinde konuştu.

Ar-Ge harcamalarının temel özelliğinin uzun zamana yayılması ve tesadüfi sonuçlar içermesi olduğunu belirten Kırklareli Üniversitesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Sinan Alçın ise “Enflasyonun yüksek seyrettiği dönemlerde firmalar, uzun crimli büyüme ve niteliksel dönüşümden ziyade anlık kar oranına odaklanıyor” dedi. Bu bağlamda, enflasyonun yarattığı ‘iştahın’, Ar-Ge ile kazanılabilecek gelecek dönemlerdeki kazançta üstün geldiğini vurguladı. Şirket karlarının son üç yıl içinde büyük ölçüde enflasyonist ortamın yarattığı aşırı fiyat artışlarına bağlı olarak arttığını ifade eden Alçın, dolayısıyla bu dönemsel etkinin firmalar açısından daha fazla yatırım iştahına yol açmadığını ifade etti.

“TÜRKİYE’NİN ZİHNİYET DEĞİŞİMİNE İHTİYACI VAR”

Gelişmiş pazarlardaki firmalar, rekabetçi kur avantajını yenilikçi ürün ve süreçler geliştirmek için kullanarak küresel pazarlarda önemli rekabet avantajları elde ediyor. Türkiye’de ise Ar-Ge harcamalarının GSYH içindeki payı, ekonomik belirsizlikler ve kur dalgalanmaları nedeniyle zaman zaman düşüş gösteriyor. Ancak ihracat odaklı sektörlerde rekabetçi kur, firmaların Ar-Ge yatırımlarını artırması için bir fırsat sunuyor.

Türkiye, rekabetçi kur politikası ile ihracatı artırmayı ve ekonomik büyümeyi desteklemeyi amaçlıyor. Ancak, yüksek teknolojiye dayalı üretim ve Ar-Ge yatırımları konusunda daha fazla adım atılması gerektiği vurgulanıyor. HIT-30 gibi programlarla Türkiye, bu alandaki açığını kapatmaya ve küresel rekabette üst sıralarda yer almaya çalışıyor.

Rekabetçi kur beklentilerindeki düşüşün Ar-Ge yatırımlarına doğrudan bir etkisi olduğunu düşünmediğini belirten Arzova, “Firmaların pek çoğu, Ar-Ge ile gelecek bir başarının var olduğuna inanmıyor. Bu nedenle bir zihniyet değişimi gerekiyor” ifadelerini kullandı. Arzova, bu zihniyet eksikliğinden dolayı kriz dönemlerinde Ar-Ge harcamalarının genellikle ilk kesilen maliyet unsurlarından biri olduğunu sözlerine ekledi.

PROF. DR. SİNAN ALÇIN

KIRKLARELİ ÜNİVERSİTESİ
ÖĞRETİM ÜYESİ

FİYAT REKABETİNE DAYALI DIŞ TİCARET YÖNELİŞİ İÇERİSİNDE MAALESEF AR-GE’YE DAYALI NİTELİKSEL DÖNÜŞÜM İÇİN ÇOK FAZLA ALAN KALMIYOR. TÜRKİYE’NİN DE İÇİNDE BULUNDUĞU ‘YARI-ÇEVRE’ ÜLKELER 90’LARIN BAŞINDAN İTİBAREN ‘ÇİN TİPİ’ VERİMLİLİĞE DAYALI BÜYÜME STRATEJİSİNİ BENİMSEYEN, ÇİN’İN KENDİSİ 2015’DEN BU YANA NİTELİKSEL REKABETE YÖNELDİ. BU BÜYÜME VE KALKINMA HATTINDA ÇİN’İN YENİ BİR ROTAYA GİRDİĞİNİ GÖSTERİYOR. ANCAK ÇİN’İN TAKİPÇİSİ KONUMUNDAKİ ÜLKELER BU MANEVRAYA UYUM SAĞLAYABİLMİŞ DEĞİL. FİYAT REKABETİNDEN (UCUZ ÜRÜNE DAYALI REKABET) NİTELİKSEL REKABETE GEÇMEK İÇİN FİRMALARIN AR-GE HARCAMALARINDA RADİKAL BİR DEĞİŞİKLİĞE İHTİYAC BULUNUYOR. ANCAK BUNU GÜNLÜK KARA ODAKLANAN FİRMADAN BEKLEMEN PEK GERÇEKÇİ DEĞİL. DEVLETİN AR-GE HARCAMALARI KONUSUNDA ORKESTRASYONUNA BÜYÜK İHTİYAC BULUNUYOR.

AR-GE HARCAMALARI KONUSUNDA DEVLETİN ORKESTRASYONUNA İHTİYAC VAR

Doç. Dr. **Mustafa Yurtadur**

myurtadur@dirilispostasi.com

Gıda üretimi

Üretim bizim gibi gelişmekte olan ülke ekonomileri için son derece önemli bir unsurdur.

Üretim olmadan gelişmekte olan ülke ekonomilerinin büyümesi asla mümkün değildir.

Üretim derken kastımız kalma değeri yüksek ürün üretimi olup bunları, dünya üzerinde önem kazanan sektörlerde kalma değeri yüksek ürün üretimi diye tabir etmemiz oldukça yerinde olur.

Son dönemlerde dünyada küresel ısınmanın artmasıyla birlikte mevsimlerin değiştiğini ve dolayısıyla da tarımın her geçen gün zorlaştığını şahit oluyoruz.

Evet, tarım her geçen gün zorlaşıyor çünkü suya ulaşmak ve toprağı sulamak başlı başına bir sorun haline geliyor.

Bunun yanında bir de geçtiğimiz haftalarda da özellikle üzerinde durmaya çalıştığımız maliyet artışları da eklenince durum içinden çıkmaz bir hâl alıyor.

Bu anlamda **İstanbul Şancıy Odası'nın (İSO) PMI (Purchasing Managers' Indices) yani 'Sahnalma Yöneticileri Endekslerine'** göre ağustos ayında yaklaşık 10 sektörde ciddi bir daralmanın olduğu ortaya çıkmış durumdadır.

Bu sektörlerden en önemlisi de gıda sektörüdür ki ülkemizi bulunduğu jeopolitik konumundan ötürü çok ama çok yakından ilgilendirmektedir.

PMI değerlendirilirken her zaman bir önceki ay baz alınarak bir değerlendirme yapılır.

Oyle ki bu ayın PMI'yi değerlendirilirken bu ayın puanı 50'nin üzerindeyse söz konusu ayın PMI'nin bir iyileşme ve artışa referans ettiği değerlendirilir.

Eğer ki bunun tam tersinin olduğu durumda yani PMI'nin 50'nin altında olduğu durumda ise PMI'nin bir kötüleşme ve düşüşe referans ettiği değerlendirilmektedir.

İSO'nun açıklamış olduğu ağustos ayı PMI'na göre gıda sektöründe de puan 50'nin altına göstermektedir ki gıda sektöründe üretim anlamında yaşanacak olan düşüşün enflasyonu daha da yukarılara çıkaracağı aşikâr bir konu durumundadır.

Çünkü zaten gıda tarafında fiyatlarda maliyet artışı eksenli bir fiyat yükselişi durumu varken bir de bunun üzerine üretim düşüşünden kaynaklanan artı bir fiyat artışı sebebinin piyasanın kaldırmaması çok da mümkün değildir.

Gıda tarafında ilk defa değer 50'nin altına düşmesi maalesef ki üçüncü bir durum olarak değerlendirilmelidir.

Burada şu değerlendirmeyi yapmak mümkündür; artık gıda firmaları da üretimden çekilmeye başlıyor veya artık gıda tarafında da üretim yapmaktan güçleşiyor.

Bunun önü alınmazsa sonuç çok ama çok yıkıcı olabilir. O yüzden hiç zaman kaybetmeden buradaki artış sebeplerine yönelik acil önlem planları hazırlanarak uygulamaya konulmalıdır. Diğer taraftan elimizdeki veriler bize şunu da gösteriyor; **sanayi** sektörü üretim açısından maalesef ki her geçen gün biraz daha küçülüyor.

Bu noktada da yapılması gereken, **sanayi** sektöründeki şirketlerin üretimlerinin önlerindeki engellerin hızlıca kaldırılarak bu şirketlere rahat nefes aldırılması sağlanmalıdır.

Ayrıca tüketicinin alım gücünde yaşanan sorunlar sebebiyle talepte yaşanan yavaşlama piyasaların içinde bulunduğu durumu gözler önüne sermektedir.

Ne yapıp ne edip tüketicinin alım gücünü iyi seviyelere getirmek mecburiyetindeyiz. Onun da yolu enflasyonun düşürülmesinden geçmektedir.

Hangi sektör olursa olsun, yavaşlamanın ve küçülmenin sonuçları son derece yıkıcı olacağından sektör aynı yapılmadan hızlanarak büyümenin yollarını aramalı, bulmalı ve uygulamalıdır.

ISO Türkiye İmalat PMI ağustosta 47,8 oldu

İstanbul Sanayi Odası (İSO) Türkiye İmalat Satınalma Yöneticileri Endeksi (PMI), ağustosta 47,8'ye yükseldi.

İstanbul Sanayi Odası (İSO) Türkiye İmalat Satınalma Yöneticileri Endeksi (PMI), ağustosta 47,8'ye yükseldi.

İSO Türkiye İmalat PMI anketinin Ağustos 2024 dönemi sonuçları açıklandı.

Eşik değer olan 50'nin üzerinde ölçülen tüm rakamların sektörde iyileşmeye işaret ettiği anket sonuçlarına göre, temmuz ayında 47,2 seviyesinde kaydedilen manşet PMI, ağustosta 47,8'e yükselmekle birlikte sektörün performansında zayıflamanın sürdüğüne işaret etti.

Piyasa şartları, ağustosta yeni siparişlerin üst üste 14'üncü ay yavaşlamasına neden oldu. Söz konusu yavaşlama mayıstan bu yana en hafif düzeyde olmasına rağmen belirgin gerçekleşti. Öte yandan yeni ihracat siparişlerinin Haziran 2023'ten bu yana ilk kez büyümeye geçmesi, dış talep koşullarında daha pozitif bir görünüm gösterdi.

Genel talep koşullarındaki durağan seyrin devam etmesi nedeniyle firmalar ağustos ayında da üretim, istihdam ve satın alma faaliyetlerini azalttı. Üretimde Kasım 2022'den bu yana en sert ivme kaybının yaşanmasında fiyat baskıları da etkili oldu.

Girdi stokları düşüş gösterdi

Girdi maliyetleri temmuz göre ılımlı olsa da yüksek bir hızda artmaya devam etti. Lira-daki zayıflık girdi fiyatlarının artmasında belirleyici faktör olurken, anket katılımcıları

ham madde ve lojistik maliyetlerinin de yükseldiğini bildirdi.

Girdi maliyetlerindeki yükselişe bağlı olarak imalatçılar kendi satış fiyatlarını da artırdı ve enflasyon oranı üst üste ikinci ay hızlanarak nisan ayından bu yana en yüksek seviyeye çıktı.

Yeni siparişlerdeki düşüş trendi, imalatçıların stok tutma eğiliminde zayıflamayı beraberinde getirdi ve ağustosta hem girdi hem de nihai ürün stokları azaldı. Girdi stoklarındaki düşüş Temmuz 2023'ten bu yana en yüksek oranda ölçüldü.

Fiyatlardaki artış ve talepteki durgunluğa bağlı olarak yeni siparişler ve üretimde genele yayılı yavaşlama kaydedildi. Girdi talebindeki azalışa rağmen maliyet enflasyonu yüksek seviyesini korudu.

Diğer taraftan birçok sektörde tedarikçilerin teslimat süreleri kısaldı. Ağustos ayında, iki yıldan biraz uzun bir süredir ilk kez, takip edilen 10 sektörün tamamında üretim daralması yaşandı.

Metalik olmayan mineral ürünler sektörü, bu daralmanın bir önceki aya göre hız kestiği tek sektör olmanın yanı sıra aynı zamanda en hafif gerçekleştiği sektör oldu. Üretimde en sert gerileme ise tekstil ürünlerinde kaydedildi.

Ağustosta üretimde yaşanan düşüş, yeni siparişlerdeki zayıflıktan kaynaklandı. Takip edilen 10 sektörün tümünde yeni siparişler yavaşlama sinyali verirken, üretimde olduğu gibi yeni siparişlerde de en sert gerileme tekstilde kaydedildi.

En hafif ivme kaybı ise makine ve metal ürünlerinde gerçekleşti.

İmalatçılar genel olarak yurt dışı müşterilerden yeni iş almakta da zorlandı. Bu alanda iyileşme sergileyen tek sektör, yeni ihracat siparişlerinin son 8 ayda ilk kez arttığı elektrikli ve elektronik ürünler oldu.

Satış fiyatları takip edilen tüm sektörlerde artış gösterdi

Firmalar üretim gereksinimlerindeki düşüşe istihdam hacmini azaltarak karşılık verdi. İstihdam 10 sektörden 8'inde azalırken kimyasal, plastik ve kauçuk ile makine ve metal ürünleri bu eğilimin istisnaları oldu. İstihdam hacmindeki en belirgin düşüş ise giyim ve deri ürünlerinde kaydedildi.

Girdi talebindeki azalışa rağmen girdi maliyeti enfla-

yonu üçüncü çeyreğin ortası itibarıyla tüm sektörlerde belirgin seyrini sürdürdü. Maliyet enflasyonundaki en hızlı artış metalik olmayan mineral ürünlerde gerçekleşirken en yavaş artış ise makine ve metal ürünler sektöründe ölçüldü.

Benzer şekilde satış fiyatları da başta kara ve deniz taşıtları olmak üzere takip edilen sektörlerin tamamında artış gösterdi. En düşük satış fiyatları enflasyonu ise tekstil sektöründe kaydedildi.

Girdi talebindeki yavaşlama, ağustosta tedarik zincirleri üzerindeki baskının hafiflemesine katkı sundu. Bunun sonucu olarak, takip edilen sektörlerin yarısında tedarikçilerin teslimat süreleri kısaldı.

Tedarikçi performansındaki en belirgin iyileşme kara ve deniz taşıtlarında kaydedilirken, en güçlü artış ise elektrikli ve elektronik ürün firmalarında

gerçekleşti.

Açıklamada endekse ilişkin değerlendirmesine yer verilen S&P Global Market Intelligence Ekonomi Direktörü Andrew Harker, Türk imalatçıların, ihracat tarafındaki umut verici işaretlere rağmen ağustos ayında da yeni siparişlerini artırmakta zorlandığını belirtti.

Genel talep koşullarındaki durağanlığın üretim, istihdam ve satın alma faaliyetlerinin daha da azalmasına yol açarken, firmaların stok tutma eğiliminde de zayıflama gözlemlendiğini belirten Harker, "Öte yandan, ağustos ayında ihracatta görülen iyileşmenin önümüzdeki aylarda güçleneceğini ve daha genele yayılı hale gelerek sektörde toparlanma eğiliminin başlamasına yardımcı olacağını umuyoruz." değerlendirmesinde bulundu. (aa)